STÁTNÍ DIVADLO V OSTRAVĚ

P. I. ČAJKOVSKIJ

LABUTÍ JEZERO

Pohádkový balet o 4 jednáních. — Libreto: V. P. Běgičev — Gelcer.

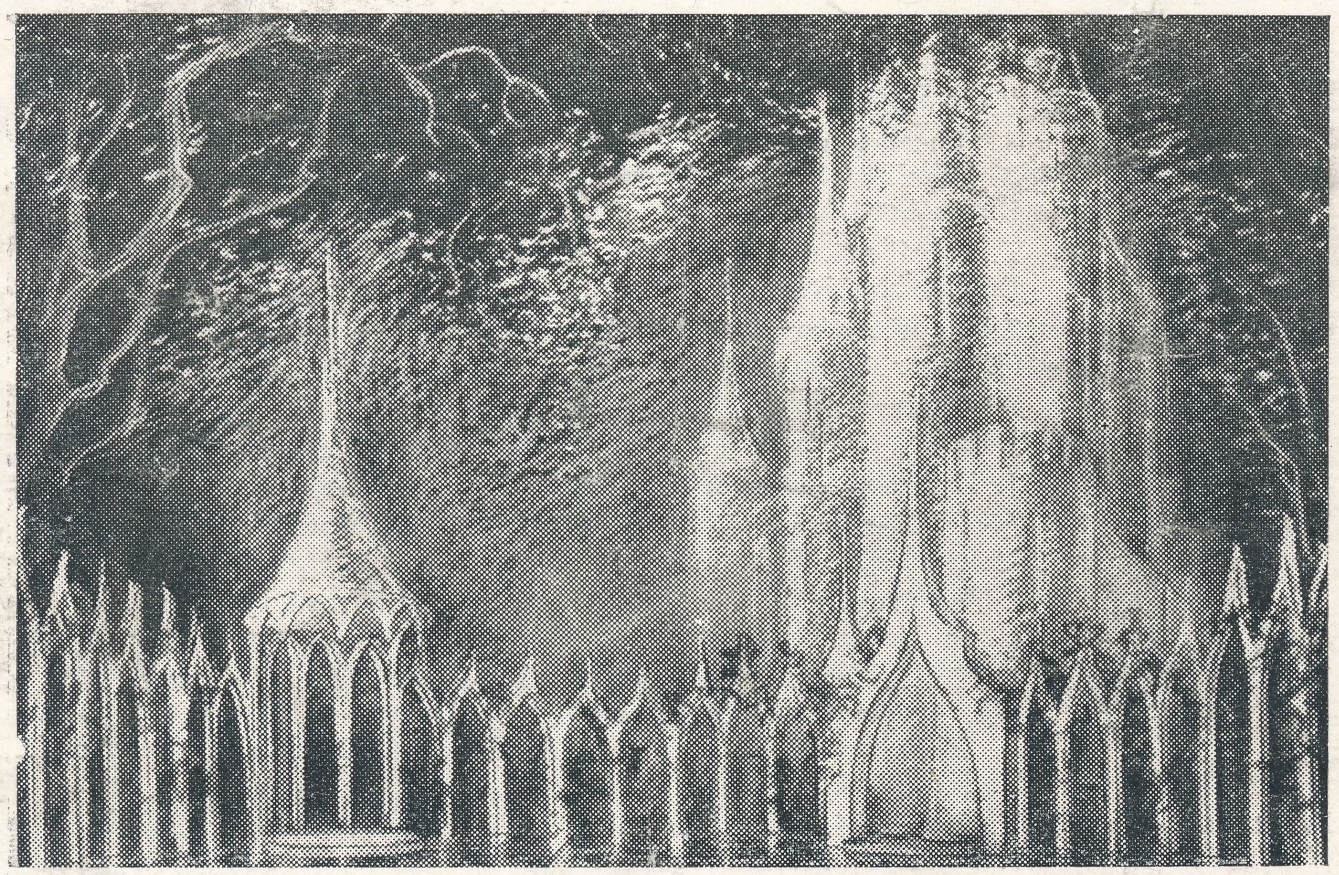

Choreograf a režisér: Emerich Gabzdyl

Dirigent: Mirko Hanák

Výtvarník: prof. Jan Obšil

Kostymní návrhy: Fernand Vácha

Osoby a obsazení:

Kněžna	Milča Pírková
Princ	Albert Janíček
Obřadník	Josef Sokol
Sluhové	Antonín Michalík — Miroslav Bílek
Přátelé prince	Karel Jurčík, Milan Šimša Bohuslav Pašek, Leo Krawiarz
Jejich družky	Hilda Kramolišová, Dagmar Svobodová, Lída Vaňková, Zdena Koláčková
Odetta, princezna zakletá v labuť	Vlasta Pavelcová
Rudovous, čarodějnik	Emerich Gabzdyl — Jaroslav Celecký
Odilie, jeho dcera	Vlasta Pavelcová
Ceremoniář	Miroslav Lojín
Pas de quatre	J. Jastřembská, H. Kramolišová, L. Vaňková, D. Svobodová

Labutě bílé:	Z. Koláčková, J. Hylasová, A. Krawiarzová, J. Kurovská, A. Jemelková, L. Schindlerová, A. Ožanová, D. Krásová, L. Damková, L. Baroňová, V. Tkadlecová, V. Hradilová, J. Čížová, L. Rašková, H. Ledečová, Z. Nováková, L. Moskalová
Labutě černé:	Z. Nováková, H. Ledečová, I. Richtrová, E. Olšáková, M. Drotnerová, S. Blažejová.
Španělský tanec:	Zdena Koláčková — Karel Jurčík, (Dagmar Svobodová)
Italský tanec:	B. Cholevová, O. Mitková, A. Ožanová J. Sokol, L. Krawiarz, M. Bílek
Maďarský tanec:	J. Hylasová — J. Celecký
Polský tanec:	Alena Kadlecová, Dana Krásová (M. Mašková), Milan Šimša, Bohuslav Pašek
Nevěsty:	Zdena Nováková, H. Ledečová, L. Schindlerová, J. Kurovská (Lída Vaňková)
Valčík v I. jedn.:	J. Hylasová, Z. Hajduková, V. Tkadlecová, A. Kadlecová (M. Mašková), L. Baroňová, B. Cholevová, O. Mitková, L. Schindlerová, E. Richtrová A. Ožanová, D. Krásová, J. Kurovská, Z. Nováková
Pážata (žáci školy):	V. Koběrská, L. Gabzdylová, I. Kučová, J. Kokešová, I. Seidlová, M. Laryšová
Kavalíři:	H. Gazdová, K. Hrdinová, E. Kubíčová, V. Jančíková, N. Urbánková, M. Drotnerová

Asistent choreografa: Julie Jastřembská

Korepetitoři baletu: Jan Gabzdyl a Josef Hlávka

Kostymy zhotovil kolektiv krejčovny SDO pod vedením Marie Stejskalové, vyznamenané „Za vynikající práci" a Josefa Stejskala

Dekorace, světla, jeviště, vlásenky: kolektivy SDO

K ostravskému provedení „Labutího jezera"

Letos je tomu právě 60 let, co byl po prvé proveden balet P. I. Čajkovského „Labutí jezero" v Petrohradě (nynějším Leningradě), a to v plném rozsahu, když před tím, v roce 1877 bylo provedeno bez úspěchu jenom druhé jednání tohoto díla. Od té doby je tento balet uváděn v celém světě, na všech velkých scénách, a dosahuje největších úspěchů ze všech baletů, které jsou uváděny baletními soubory.

Ostrava poznala tento klenot nesmrtelného Petra Iljiče Čajkovského po prvé v roce 1921 v nastudování a režii baletního mistra Achille Viscussiho. Toto představení dosahovalo mimořádných úspěchů a možno říci, že tenkrát přímo zachraňovalo pokladnu tehdejšího Národního divadla Moravsko-slezského. Dílo však nebylo uváděno v plném rozsahu podle původního předpisu. Rovněž druhá Häuslerova inscenace byla provedena ve stejné, zkrácené úpravě. V roce 1952 bylo uvedeno naproti tomu „Labutí jezero" podle původního klavírního výtahu a jenom polonéza z I. jednání byla přesunuta na začátek jednání třetího. Choreografem a režisérem byl Emerich Gabzdyl.

Rádi vyhovujeme přání stále rostoucí obce divadelních návštěvníků, a také s plným vědomím, že dílo je skutečně hodnotným přínosem pro repertoár divadla. Tato nová inscenace „Labutího jezera" byla dokonce vybrána uměleckým vedením SDO pro „Divadelní žatvu".

Stejně jako před dvěma roky, připravil baletní soubor toto dílo s velkým uměleckým zanícením. V tomto novém provedení nedošlo k žádným změnám ani režijním ani choreografickým, a balet je uváděn ve stejném nastudování jako v roce 1952, kdy šéf baletu Emerich Gabzdyl byl odměněn za toto představení cenou města Ostravy pro 1952. Nechme však hovořit nyní Emericha Gabzdyla:

„.... a s plným vědomím, že uznání kulturních pracovníků a národního výboru je také odměnou celému kolektivu, jsme se dali znovu do práce: Věřím, že za pomoci všech členů souboru se nám podaří dát ostravské veřejnosti představení dobré úrovně. Zvláště upozorňuji na výkon Vlasty Pavelcové, ve které nám roste nadějná balerina a na Alberta Janíčka, jakož i ostatní sólisty a členy souboru. Populární „Pas de quatre" tančí tentokráte naše nejlepší tanečnice: Julie Jastřembská, Hilda Kramolišová, Dagmar Svobodová a Libuše Vaňková. — Byla by to ostatně řada jmen těch, kteří se podílejí na úspěchu večera a je třeba připomenout, že to není jenom souhra baletního kolektivu s hudbou, prožitek děje a úloh — že k dokonalosti představení přispívají nemalou měrou také krejčovské dílny SDO, pod vedením Marie Stejskalové, nositelky vyznamenání „Za vynikající práci" a Josefa Stejskala, dále ústřední dílny SDO, vlásenkáři, mistři světel, technika, atd.

Přál bych si, abyste se vžili do díla tak, aby vaše pocity byly totožné s pocity našich umělců na scéně, s jejich vnitřním prožitkem nádherné pohádky Petra Iljiče Čajkovského. Vaše uznání nás povzbudí k dalším úkolům, abychom ještě více rostli k uměleckému mistrovství a mohli pak s naprostou jistotou uvádět další hodnotná díla klasického baletního odkazu".

K tomu můžeme jen dodat: abyste si při zvednutí taktovky kapelníka SDO Mirko Hanáka a při zaznění prvních tónů věčných melodií velkého mistra Čajkovského byli vědomi toho, že budete sledovat pohádkový děj krásného baletu, že budete současně svědky výsledků těžké práce všech sólistů a členů baletu, která uvedení tohoto díla předcházela.

V. Pavelcová

A. Janíček

Čardáš:
J. Hylasová — A. Celecký

Španělský tanec:
K. Jurčík — Z. Koláčková

Z. Koláčková, D. Svobodová, H. Kramolišová,
D. Pašek, M. Šimša, K. Jurčík

V. Pavelcová — E. Gabzdyl —
A. Janíček

J. Jastřembská, L. Vaňková,
D. Svobodová, H. Kramolišová

Balet SDO po roce 1945

Doba okupace znamenala pro ostravské divadlo dobu putování po periferiích města, za nuzných scénických podmínek, neboť v lednu 1940 bylo divadlo nuceno opustit budovu městského divadla. Jediná možnost byla v bývalém Národním domě, který však bylo třeba přizpůsobit a přestavět pro scénické účely. Hrálo se přesto radostně i v těchto těžkých dobách a baletní repertoir se prostě přizpůsoboval poměrům. Přišla však doba nejtěžší, kdy české divadlo utrpělo nejvíce: divadlo bylo uzavřeno až do roku 1945, až do slavných květnových dnů, kdy opět divadlo ožilo a s ním i ostravský balet.

Práce hned po revoluci byla radostná; pokračovalo se nejprve v bývalém Národním domě, poněvadž budova Městského divadla se přestavovala. Přesný plán zatím nebyl, a tak začátky, jako všude, byly mnohdy těžké a ne bez chyb. Choreograf a šéf baletu Emerich Gabzdyl, který byl v čele souboru, díky své lásce k divadlu a mladickému zápalu, překlenul s kolektivem největší překážky a obtíže, stmelil soubor a doplnil ho novými členy. Proto pro začátek byla jako první baletní představení v opraveném Městském divadle na jeho scéně přenesena z Národního domu výpravná taneční pohádka Oskara Nedbala „Andersen". Na oslavu narozenin maršála Stalina a k jeho jmenování čestným občanem Ostravy studuje baletní soubor Rimského-Korsakova „Šeherezádu" s Věrou Ždichyncovou v hlavní roli. Po ní následovaly Musorgského „Obrázky z výstavy" a Konjovičovy „Čočecké tance". Přistupuje se k nastudování Dvořákových Slovanských tanců. Ty vyžadují ovšem soubor daleko početnější a proto je kolektiv ještě více rozšířen. Premiéra má srdečný ohlas u ostravské veřejnosti. Choreograf Emerich Gabzdyl oslavil nastudováním Slovanských tanců 25 let své umělecké činnosti.

Balet uvádí Janáčkovy Lašské tance na počest velkého skladatele kraje. Starou bolestí však stále zůstává nedostupnost hudebního materiálu: také ostravský balet z tohoto důvodu upouští od provedení Christičovy „Ochridské legendy".

Žijeme na pomezí československo—polském a ostravský balet nezapomíná ani na utužení a udržení přátelských styků s bratrským národem polským. Zájezd baletu do Polska je radostným utužením vzájemnosti obou národů. Ostravský balet, vedený choreografem Em. Gabzdylem, vystoupil při svém zájezdu do Polska v Poznani ve Smetanově „Prodané nevěstě" a v Moniuszkově „Strašidelném dvoře". Na závěr uspořádal baletní soubor samostatný taneční koncert, na němž provedl Lašské tance, část Slovanských tanců a tance na skladby Chopinovy, Rossiniho, Sarasateho a Respighiho. Polský zájezd byl velkým úspěchem souboru, ale také velkým závazkem pro budoucnost. V roce 1949 uváděl soubor balet Karla Szymanowského „Zbojníci" (Harnasie), R. Schumanna „Karneval" a „Rozkošnou příhodu" na hudbu W. A. Mozarta.

Rok 1950 se stal významným mezníkem v životě ostravského baletu. Balet byl, jako všude, i v Ostravě, popelkou divadla. Sociální křivdy, páchané dříve na jeho členstvu, byly v prvých letech po osvobození částečně odstraněny, leč teprve zestátněním divadla v roce 1950 bylo členstvo hmotně zabezpečeno. Početně rozšířený soubor přistupuje k nastudování náročného baletu sovětského hudebního skladatele S. Prokofěva „Romeo a Julie", s Julií Jastřembskou a Em. Gabzdylem v titulních úlohách; premiéra byla 25. října 1950. Další významnou premiérou byl pro Ostravu komponovaný balet Ilji Hurníka „Ondráš". Prvním provedením tohoto československého baletu se staví ostravský balet do popředí celého našeho baletního dění; jeho uvědomělý dramaturgický plán svědčí o úsilí vybudovat balet náš, ryze národní - formou, socialistický - obsahem. Program večera doplňuje taktéž první scénické provedení půvabných „Lowiczských tanců" v Československu, které napsal polský skladatel Jan Maklakiewicz, známý z „Pražského jara". Tento baletní večer byl také kromě inscenace opery „Fidelio" nejkladněji hodnocen porotou „Divadelní žatvy". K 30. výročí založení KSČ a u příležitosti VI. krajské konference komunistů Ostravského kraje uvádí baletní soubor velký taneční manifest o 11 obrazech „Mír" (hudba Jiří Šust, libreto Jan Rey).

E. Gabzdyl v „Labutím jezeře"

Baletní soubor se od osvobození početně rozšířil, takže měl přes 50 členů; technicky, byť nebyl ještě plně vyrovnaný, dosáhl hodnotných výkonů, takže mohl přistoupit k nastudování slavného baletu Petra Iljiče Čajkovského „Labutí jezero". Hlavní role vytvořili o premiéře 6. dubna 1952: Odettu Vlasta Pavelcová, Prince Albert Janíček, Rudovousa Emerich Gabzdyl.

Na podzim r. 1952 se ujímá vedení baletního souboru ostravského divadla Robert Braun. V červenci r. 1953 předstupuje soubor před veřejnost „Baletním večerem" v choreografii R. Brauna. Na jeho pořadu se podílel v pestré směsici čísel — (B. Smetana: Polka „Ze studentského života", O. Nedbal Valse triste z baletní pantominy Pohádka o Honzovi, V. Trojan: Rejdovačka atd.) — jak baletní sbor, tak i sólisté souboru. V lednu 1954 je premiéra baletů „Giselle" od Ch. A. Adama a „Šeherezády" N. Rimského-Korsakova. V červnu téhož roku je nastudována pro jeviště divadla Jiřího Myrona Delibova „Coppélia", v úpravě R. Brauna.

Začátkem letošní sezóny 1954—1955 nastupuje na místo šéfa baletu opětovně choreograf Emerich Gabzdyl. Jeho první prací je nové nastudování oblíbeného Čajkovského baletu „Labutí jezero". Další premiérou je první provedení československého celovečerního baletu J. Burghausera „Honza a čert". Libreto k němu napsal Jan Rey.

A tak ostravský balet pokračuje ve své průkopnické činnosti na poli našeho baletního umění a jeho poctivá a plodná práce v rušném kraji horníků a hutníků jistě bude i nadále zdárně plnit svůj významný kulturní úkol a poslání: podávat čisté, radostné umění pracujícím mohutného Ostravska.

L. Schmidová, Praha.

Obsah baletu Labutí jezero

I. obraz:

U příležitosti plnoletí prince je v zámecké zahradě veselá společnost princových přátel. Všichni se scházejí blahopřát princi k zítřejším narozeninám. V průvodu pážat přichází kněžna-matka a na chvíli přerušuje všeobecné veselí. Princ dostává od ní dar, zlatý samostřil, a kněžna připomíná princi konec svobodného života. Zítra, v den plnoletí, bude ženichem, na zítřejší ples pozvala všechny dívky, které jsou hodny státi se ženou prince. On sám si vybere nejlépe. Kněžna vybízí přítomné, aby nerušeně pokračovali v přerušeném veselí. Obřadník, opilý vínem, pokouší se tančit a rozesměje všechny svou nešikovností. Na večerním nebi objeví se hejno labutí. To přivádí mládež na nápad, vydati se na lov, vyzývají prince, aby zkusil štěstí zlatého samostřílu, zanechají spícího obřadníka v pavilonu a odcházejí k jezeru.

II. obraz:

Po hladině jezera pluje hejno labutí, vpředu labuť s korunkou. Jsou však vyplašeny příchodem prince a přátel, kteří zahlédli hejno labutí a chystají se k lovu; a jen princ zadumán hledí na hladinu jezera. V tu chvíli vychází z rozvalin kaple dívka — labuť Odetta. Zapřísahá prince, aby nestřílel a vypravuje mu smutnou povídku svého života. Vůlí zlého čaroděje byla ona, princezna Odetta, a její družky, proměněny v labutě. Jen v noci, v blízkosti rozvalin, mohou přijati lidskou podobu. Nad tímto zakletím zvítězí ten, kdo vzplane k Odettě oddanou a věčnou láskou, schopnou obětí. Vyprávění Odettino je přerušováno příletem Výra-Rudovouse, který chce zabránit sblížení prince s Odettou. Vzplanuvší láska je však silnější a zahání Rudovouse. Odetta zůstává v náručí princově, který si s hrůzou uvědomuje, že by málem zabil princeznu v podobě labutě. Láska k Odettě stále víc a více prohřívá srdce princovo a on jí slibuje věrnost a záchranu. Odetta mu připomíná zítřejší ples. Kdyby porušil přísahu, zůstala by Odetta i její družky navždy zakleté. Svítáním nastává loučení a dívky, proměněné v labutě, odplouvají.

III. obraz:

Ceremoniář zahajuje ples. Po tanci nevěst ptá se kněžna prince, která z nich se mu zalíbila. Princ však neskrývá svou lhostejnost k tomu, co se děje. Jeho duše je plná vzpomínek na Odettu. Fanfáry ohlašují příchod hraběte Rudovouse s jeho dcerou Odilií. Princ je překvapen, jak je Odilie podobná Odettě. V tom okamžiku zjeví se v okně Odetta v podobě labutě, snažíc se prince upozornit na klam Rudovouse. Hosté z cizích zemí tančí své tance. Také Rudovous tančí s Odilií a princ uchvácen její krásou žádá Odilii o tanec. Je stále přesvědčen, že krásná dívka je Odetta a sděluje matce svůj úmysl oženit se s ní. V tu chvíli zhlédne však v okně Odettu, uvědomuje si s hrůzou přísahu, kterou porušil. Dívka-labuť zůstane navždy v moci Rudovouse, který náhle s Odilií mizí. Princ v zoufalství běží k oknu. Odetta však mizí a úžas zmocní se všech přítomných.

IV. obraz:

Dívky čekají netrpělivě na návrat milované družky Odetty a tančí. Přibíhá Odetta a vypravuje s hlubokým vzrušením o události s princem. Naděje na osvobození je ztracena. Odetta se loučí s družkami, raději chce zahynouti ve vlnách jezera, než navždy zůstati otrokem Rudovousovým. Přichází princ a prosí Odettu o odpuštění. Radost netrvá však dlouho, objevuje se Rudovous. Odetta se loučí s princem — musí zemřít než znovu nastane jitro. Ale princ chce volit raději smrt, než rozloučení. Rudovous neschopen zvítězit nad velikým citem lásky, pokouší se milující rozloučit zuřivou vichřicí, jezero se vylévá z břehů a Odetta i princ vrhají se ze skály do rozbouřeného jezera. Rudovous padá mrtev k zemi. V uklidněné hladině jezera zjevuje se obraz dvou bytostí, milujících se věčnou láskou.

P. I. Čajkovskij: Labutí jezero. Program vydalo Státní divadlo v Ostravě. — Redakce Josef Štěpánek, fotografie: Fr. Krasl. — Vytiskly Ostravské tiskárny, provozovna 02, Ostrava.

T 30212